

Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 november 05.

BUDAPEST XVIII. KERÜLETÉNEK
GYÓGYSZERÉSZTÖRTÉNETE 1950-IG

Írta és szerkesztette: Szmodits László

BUDAPEST

2018

Történet

A XVIII. kerület területe 38,61 km². Részei: Pestszentlőrinc, Pestszentimre. A kerület lakossága 79% és 21% arányban oszlik meg a két rész között. A területén van a Liszt Ferenc Repülőtér, az Országos Meteorológiai Szolgálat Központi Előrejelzője és a Központi Légekfizikai Intézet (1).

Pestszentlőrinc

A területén a legrégebb régészeti leletek 1893-tól kezdve kerültek a felszínre. Azóta még számos sírleletet tártak fel. A terület a honfoglalás után a Dél-pesti térséggel együtt fejedelmi, vagy királyi birtok volt. Templomát a Szent Lőrinc védőszentjüknek ajánlották. Megtalálták a falu első temetőjét is. Szentlőrinc első okleveles említése 1332-ből eredt: Erzsébet királyné a királyi igazságszolgáltatás alá rendelte.

A terület a török hódoltság alatt elnéptelenedett. 1726-tól a Grassalkovich család birtokolta és hozzá tartozott a gödöllői uradalom egy része. Újjáépítésére 1757-1769 között került sor. A XIX. század elején Mayerffy Ferenc elsőként telepített itt szőlőt és gyümölcsöst. Vadaspark is volt itt abban az időben, amelyhez barokk kastély tartozott egy utólag emlegetett Gloriette vadásztoronnyal és kápolnával. Ezt az építményt a visszavonuló német csapatok 1944-45 fordulóján kiürítették és felrobbantották.

A XIX. század második felében Sina Zsigmond tulajdonába került, aki a 24 ezer holdas birtokának a központjává tette. A Vecséshez tartozó területet eladta a Belga Banknak. Az új tulajdonos ezt

felparcellázta és eladta. Több száz kisebb-nagyobb kis kerttel övezett családi ház épült fel a környéken. 1872-ben elszakadt Vecséstől és Kispeszthez csatlakozott. 1886-ban nyílt meg az első iskola. A Budapest-Szentlőrinc helyi érdekű vasutat 1900. X. 12-én adták át a forgalomnak. 1908-tól elszakadt Kispesztől és önálló nagyközség lett, 1935-től megyei város. A századforduló idején megindult családi ház építési folyamat az 1990-es évekig eltartott. Az egykori földbirtokosok lakónegyedeit ma is telepnek nevezik: Miklós-telep, Rendessy-telep, Szemere-telep. A Rendessy-telepen létesült a későbbi Lakatos úti lakótelep 1900-1915 között. Lipták Pál mérnök és vállalkozó az I. világháború idején hadianyagot is előállító gépgyárat létesített itt. A gyár közelében egy lakókolóniát hozott létre, akik a gyárban működtek. Amikor megszűnt a gyár, a raktárakat is szükséglakásokká alakították ki. A munkanélkülieknek, nincsteleneknek és hadirokkantoknak is jutott férőhely. A mai Ganz kertváros 1945-ig Vecséshez tartozott. Itt is új lakásokat építettek a II. világháború után is. 1964-ben született meg a KISZ- és 1978-ban a Havanna-lakótelep. Ez utóbbi a Bókay-telepről nyugatra található.

A kerület első üzemei a XIX. század végén létesültek, majd további gyárak nyíltak meg. 1901-ben hozták létre a Textilműveket és 1921-ben a Continental Szövőgyárat. Később további szövőüzemeket alapítottak. A II. világháború után kezdte meg a működését a Lőrinci Hengermű. A terület 1950. I. 1. óta a XVIII. kerület része (2, 3).

Pestszentimre

A területe a török hódoltság alatt elnéptelenedett. A XIX. század végére alakult ki Soroksár-péteri néven (kép a következő oldalon). A terület birtokosa Löwy Mór és fia, Löwy Bernát és annak sógora, Auspitz Mór. A Nagykőrösi úttól a Soroksár felé eső részt Auspitz, a Pestszentlőrinc felé eső részt pedig Löwy Bernát és családja vásárolta meg. 1875-ben épült fel a Löwy kastély. Az 1890-es évek végén dr. Krepuska Géza orr-fül-gégész, egyetemi tanár 1757 négyszögölnyi területet vásárolt meg a Löwy család birtokából. Itt országos hírű szőlészetet hozott létre. Pestszentlőrincen építette fel 1896-ban a prэшázat. 1896-ban indult meg a parcellázás a Újpéteri-telep néven. Elsősorban a vasúton könnyebben megközelíthető gyárak szegényebb munkásai vásároltak itt házhelyeket. Itt van ma az 1980-ban felépült Alacska úti lakótelep.

A Tanácsköztársaság idején Marx-falvának nevezték. A Vasút utca-Irén (Kapolcs) utca-Kisfaludy utca és a gyáli határ közötti terület csak az 1930-as években épült be. Előzőleg itt nincstelenek húzódtak meg a ládákból összetákolt kalyibákban. A Kossuth Ferenc-lakótelepet az egykori Auspitz birtokon, a Nagykőrösi út másik oldalán alakították ki. Az érdeklődés felkeltésére mintaházakat építettek a felparcellázott területen. Pestszentimre 1930-ban szakadt el Soroksártól és önálló község lett. 1950. januárjáról a XVIII. kerület része (4).

Népesség

Év	Lakosság száma	Év	Lakosság száma
1870	575	1949	58722
1880	462	1960	69621
1890	689	1970	92154
1900	6220	1980	90617
1910	9643	1990	97700
1920	15167	2001	96352
1930	39223	2011	98449
1941	59219	2017	101757

A táblázatból kiderül: 1920-1930 között 24056, 1930-1941 között 199 és 1960-1970 között 22.233 volt a kerület lakosságának a növekedése. Kisebb ingadozások ellenére lassan növekszik a kerületi lakosság száma. A Havanna lakótelep lakóinak a létszáma 2001-ben 17377, az Újpéteri telepé pedig 10162 volt (1).

I. A pestszentlőrinci gyógyszertárak

Magyarország Védasszonya gyógyszertár

Pestszentlőrinc első gyógyszertárának a személyes üzleti jogosítványát Bernolák Máté gyógyszerész nyerte el 1897-ben a 66170-1897. B. M. számon. A gyógyszertár az Üllői út 109. szám alatt nyílt meg. 1937-ben a fia, dr. Bernolák János vette át a tulajdonjogot és az államosításig üzemeltette a gyógyszertárat (5).

Bernolák Máté (Besztercebánya, Zólyom megye, 1869... - Pestszentlőrinc, 1938. I. 18.)

A Budapesti Tudományegyetemen 1892-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Breznóbányán kezdte a pályáját. 1897-ben elnyerte Pestszentlőrinc első gyógyszertárának a jogosítványát. A Magyarországi

Gyógyszerész Egyesület Pestvidéki kerületének elnöke volt 1922-ig, de továbbra is választmányi tag maradt. Több helyi társadalmi szervezetnek is tagja volt (6).

Dr. Bernolák János (Pestszentlőrinc, 1899. VIII. 4. – Budapest, 1966. V. 27.)

Apja gyógyszerertárában volt gyakornok. A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1930-ban gyógyszerészi, 1933-ban gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett. 1937-ben átvette a családi gyógyszerertár tulajdonlását az államosításig. A Magyarországi Gyógyszerész Egyesület Pest-vidéki kerületének a pénztárosa volt. 1950 után budapesti gyógyszerertárakban működött. Nagyon jól képzett gyógyszerész volt. Sok fiatalot tanított és nevelt a hivatásszeretetre (7) .

Flóra gyógyszerertár

A gyógyszerertár személyes üzleti jogát Árendássy Imre gyógyszerész nyerte el 1914-ben. A gyógyszerertár az Üllői 175. szám alatt nyílt meg. 1940-ben átadta a fiának, Árendássy László gyógyszerésznek, akinek az államosításig a tulajdonában maradt a gyógyszerertár. 1945 után a felelős vezető dr. Grózinger Sándorné volt (8).

Árendássy Imre 1882. II. 28-án született Kalocsán. A Budapesti Tudományegyetemen 1906-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. A pezsztentlőrinci Flóra gyógyszerertár alapítója volt 1914-ben. 1938. IV. 28-án elhunyt. A gyógyszerertár átruházási kérelmét még az életében elnyerte a fia javára, de a tényleges átadás csak 1940-ben történt meg (9, 10).

Arendrássy László 1907. V. 19-én született Budapesten. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen 1930-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. Apja halála után átmenetileg kezelte a gyógyszerertárat. 1940-ben átvette a gyógyszerertár tulajdonlását, amit az államosításig kézben tartott. Ezt követően a ceglédberceli gyógyszerertár vezetője volt a nyugdíjba vonulásáig (11).

Szent Anna gyógyszerertár

A gyógyszerertár személyes üzleti jogát 1929-ben Harcz Lajos gyógyszerész nyerte el, amelyet az államosításig birtokolt (12).

Harcz Lajos (Szeged, 1888. X. 11. – Budapest, 1958. V. 1.)

A Budapesti Tudományegyetemen 1915-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Szegeden és Budapesten volt alkalmazott gyógyszerész. Véber Ernő gyógyszerésszel közösen nyerték el 39948-1929. I. B.M. számon a gyógyszerertári jogosítványukat. A Szent Anna gyógyszerertár 1929. XI. 15-én nyílt meg az Üllői út 56. szám alatt. Városi képviselő is volt. Az államosításig volt a gyógyszerertár tulajdonosa. A későbbi munkája ismeretlen. (13).

Madonna gyógyszerertár

A gyógyszerertár személyes üzleti jogát Véber Ernő 1929-ben nyerte el. A gyógyszerertár az állami lakótelepen (ma Havanna lakótelep) nyílt meg. Az üzlettársa volt a felesége, Bárány Elza gyógyszerész.

A gyógyszerterát 1946-tól 1948-ig a testvérének a fia, dr. Bárány Kornél gyógyszerész birtokolta (14).

Véber (Wéber) Ernő 1878-ban született a Gömör megyei Serke településen. A Budapesti Tudomány egyetemen 1902-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Előbb 1911-től a makói Isteni Gondviselés gyógyszerter tulajdonosa volt. 1916-tól tíz évig birtokolták a gyógyszerész felesével, Bárány Elzával. 1929-ben elnyerték a pestszentlőrinci gyógyszerteráti jogosítványát. Városi képviselőként is működött. 1943-ban halt meg.

Bárány Elza Karcagon született 1881. XII. 19-én. A Budapesti Tudományegyetemen 1909-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Férjével, Véber Ernővel együtt birtokolták a makói Isteni Gondviselés, az újpesti Megváltó, majd a pestszentlőrinci Madonna gyógyszerterákat. 1945-ben halt meg. Dr. Bárány Kornélt a tiltott határátlépési kísérletéért tíz hónapos fogságra ítélték (15).

Isteni Gondviselés gyógyszerter

A gyógyszerter személyes üzleti jogát 1933-ban Lassú Nándor gyógyszerész nyerte el Pest szentlőrincen. Ő volt a tulajdonos az államosításig. 1942-től a fogadott fia, Lassú Györpál János kezelte a gyógyszerterát. 1946-ban az Üllői út 342. szám alatt működött a gyógyszerter (16).

Lassú Nándor 1870-ben született Hont megyei Egegh településen. Nyítrán volt gyakornok. A Budapesti Tudományegyetemen 1894-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. 1914-től a nyitrai gyógyszerter tulajdonosa volt. Részt vett az I. világháborúban. Elveszítette 1920-ban a gyógyszerterát és a vagyonát és Pestszentlőrincen telepedett le. Itt kertészkedésből élt. 62 évesen nyert gyógyszerteráti jogosítványt. A gyógyszerter az államosításig volt a birtokában (17, 18).

Lassú Györpál János 1908. XII. 20-án született a Csík megyei Csíkdelnén. 1934-ben közjegyző által befogadta őt a Lassú házaspár (HU-BFL-VII.181-1934-0772). A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1936-ban gyógyszerészi oklevelet szerzett. A pestszentlőrinci gyógyszerterában működött. Az államosítás után a Fővárosi Gyógyszerteráti Központ alkalmazottja volt, majd 1955-től a vecsési Halmy telepi gyógyszerter vezetője. A monori járás főgyógyszerészi feladatköröket is ellátta. A helyi vöröskereszt elnöke volt. Több kitüntetéssel jutalmazták a munkáját. Vecsésen halt meg 1967. VII. 31-én (19, 20).

II. Pestszentimre, Diana gyógyszerter

A gyógyszerter személyes üzleti jogát 1922-ben Molnár Antal gyógyszerész nyerte el. A gyógyszerterát az államosításig a tulajdonában volt (21).

Molnár Antal (Tiszaföldvár, Jász-Nagykun-Szolnok megye, 1897. V. 16. - Budapest, 1959...)

Szüllőhelyén volt gyakornok. Részt vett az I. világháborúban az orosz és az olasz fronton. Több kitüntetés nyert el. A Budapesti Tudományegyetemen 1920-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. Új

gyógyszertárat alapított 1922-ben Pestszentimre településen. Tevékenyen kapcsolódott be a közéletbe, mert képviselő is volt. Az államosítás utáni munkája ismeretlen. 1959-ben halt meg (22, 23).

Gyógyszertárak 1950 után

1971: 10 gyógyszertár, - 2002: 14 gyógyszertár, - 2017: 18 gyógyszertár.

Irodalom

1. Budapest Lexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest, II. kötet, 530-531 (1993).
2. Budapest Lexikon. i. m. II. kötet, 314-315.
3. wikipedia.org/wiki/Budapest_XVIII._kerülete.
4. wikipedia.org/wiki/Budapest_Pestszentimre.
5. Horváth László: A gyógyszerészet megjelenés e és fejlődése Pest-Pilis-Solt-Kiskun vár megye északi kerületében. Egyetemi doktori értekezés. Budapest, 83 (1993).
6. Gyógyszerészi Közlöny, 54, 4, 68 (1938).
7. Gyógyszerészet, 10, 8, 320 (1966).
8. Horváth László: i. m. 83.
9. Gyógyszerészi Hetilap, 54, 19, 313 (1938).
10. Beniczky Péter: Az egyetemi gyógyszerészképzés vizsgálata. 1851-1950-ig. Egyetemi doktori értekezés. Melléklet. Budapest, 87 (1991).
11. Gyógyszerészi Szemle, 5, 18, 197(1940).
12. Horváth László: i. m. 83.
13. Gyógyszerészi Közlöny, 45, 10, 209 (1929).
14. Horváth László: i.m. 83.
15. Bárány Elza. 1881-1951. www.gyogyszeresztortenet.hu
16. Horváth László: i. m. 83.
17. Semmelweis Egyetem Levéltára, Budapest, 7/d 077, 096 - 7/e 061.
18. Gyógyszerészi Közlöny, 49, 21, 401 (1933).
19. Gyógyszerészet, 11, 10, 394 (1967).
20. vecsesikonyvtar.hui/ndex/php/kikicsoda/item/1674_lassu_gyorpál_jános.
21. Horváth László: i. m. 84.
22. muzeum18ker.hu/191462/169. életrajz.
23. Gyógyszerészet, 3, 5, 192 (1959).